

Linda Tuominen

Vibratoa viululla

Harjoituksia ja ideoita vibraton opetteluun

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

10.10.2012

Tekijä(t) Otsikko	Linda Tuominen Vibratoa viululla; harjoituksia ja ideoita vibraton kehittämiseen
Sivumäärä Aika	35 sivua Lokakuu 2012
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi
Ohjaaja(t)	Annu Tuovila Silja Raitio-Heikinheimo
Opinnäytetyön tavoitteena on esitellä, miten vibratoa voi johdonmukaisesti harjoitella. Siinä selvitetään myös vibraton erityisongelmia - sävelpuhtautta, liikkeen taloudellisuutta ja jatkuvuutta, ja kuinka niihin voi keskittyä paremmin. Työn alussa kerrotaan yleisesti vibratosta ja sen historiasta, minkä jälkeen esitellään valmistavia harjoituksia ja varsinaisia vibratonkäyttöharjoituksia. Harjoitukset sopivat viulunsoiton opiskelijalle tai harrastajalle oman teknisen hallinnan ja musiikillisen ilmaisun kehittämiseen. Se sopii myös luettavaksi kenelle tahansa, jota kiinnostaa viulun soitto. Harjoitusten avulla voi päästä eroon huonoista tavoista vibraton soitossa tai kehittää jo osattua taitoa entistä tietoisemmalle tasolle. Harjoitukset voi käydä läpi johdonmukaisesti alusta lähtien, tai käyttää yksittäisinä irrallisina harjoitteina omien tarpeiden mukaan.	
Avainsanat	Vibrato, viulu, vasemmankäden tekniikka

Author(s) Title	Linda Tuominen Vibrato on the Violin; Exercises and Ideas for vibrato Practicing
Number of Pages Date	35 pages October 2012
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music Pedagogy
Instructor(s)	Annu Tuovila, D.Mus. Silja Raitio-Heikinheimo, M.Mus.
This thesis examines how to practise vibrato on the violin systematically from the very beginning. It also discusses the most common problems when using vibrato - intonation, the economy and continuity of the movement. In order to suggest ways to practise or improve vibrato, I collected exercises and ideas which I have personally found most useful. After a short history of vibrato in classical music I first demonstrate preparatory exercises and actual exercises in vibrato practising. Exercises not only help to achieve a more solid technical performance but also the desired expression. The exercises are suitable for a violin student or anyone interested in violin playing. With these exercises, it is possible to get rid of unnecessary habits or develop one's skills even further, and they can be used for systematical vibrato learning or as single exercises depending on one's needs.	
Keywords	Vibrato, violin, left hand technique

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Vibrato viulunsoitossa	2
2.1	Mikä on vibrato?	3
2.2	Intonaatio ja yläsävelistön merkitys vibraton käytössä	4
3	Vibraton historiaa länsimaisessa taidemusiikissa	5
4	Valmistavia harjoituksia vibraton opetteluun	6
4.1	Halonkantoharjoitus	6
4.2	Aaltoharjoitus	8
4.3	Pyyhkimisharjoitus	9
4.4	Kopautusharjoitus	10
4.5	Vilkutusharjoitus	11
4.6	Tahmatassuharjoitus	13
5	Miten vibrato tehdään?	15
5.1	Yleistä huomioitavaa	15
5.2	Koko käden vibrato	17
5.2.1	Keinumisharjoitus	18
5.2.2	Harjoitus lepoasennossa, kaikki sormet kielellä	19
5.2.3	Harjoitus soittoasennossa, kaikki sormet kielellä	20
5.3	Rannevibrato	21
5.3.1	Liukumisharjoitus	22
5.3.2	Nojaamisharjoitus	24
5.4	Sormivibrato	26
5.4.1	Kurotusharjoitus	27
5.4.2	Romahdusharjoitus	28
6	Vibraton käytön ongelmia	29
6.1	Sävelpuhtaus	29
6.2	Liikkeen tarkoituksenmukaisuus	30
6.3	Vibraton jatkuvuus	30
6.3.1	Viestikapulaharjoitus	31
6.3.2	Dynamiikkaharjoitus	31
6.4	Vibraton nopeuden hallitseminen	32
6.5	Vibrato eri sormilla soitettaessa	33

7 Pohdintaa

34

Lähteet

35

1 Johdanto

Monia viulisteja kuunneltuani olen oppinut tunnistamaan eri soittajia ilman, että tiedän, kuka kyseisessä levytyksessä soittaa. Olenkin miettinyt, mitkä asiat vaikuttavat siihen että kullakin soittajalla kuuluisi olevan omanlainen tapa ilmaista musiikkia viulun avulla.

Vibraton käyttäminen on yksi tekninen keino, joka vaikuttaa mielestäni paljon siihen, miltä ilmaisu viime kädessä kuulostaa. Sen avulla voi parhaimmillaan tehdä sävellyksestä vieläkin nautittavamman kuuloisen, tai toisaalta harkitsemattomasti tai maneerin tavoin käytettynä tehdä kappaleesta hyvinkin tylsän tai jopa epämiellyttävän kokemuksen kuuntelijalle.

Ihailen 1900-luvun suurten viulistien erilaisia tapoja käyttää vibratoa. Kukin heistä erottui toisestaan persoonallisella tavallaan soittaa viulua. Ei siksi, että heidän välillään olisi ollut suuria eroja soittotaidossa, vaan koska he pystyivät pitkälle hiotun soittotaitonsa avulla täysin ilmaisemaan musiikkia juuri niin kuin he itse sen kokivat.

Mischa Elman (1891-1967) on sanonut: "Käytän vibratoa sen verran kuin äänen (tai musiikillisen fraasin, lauseen) ilmaisema tunne vaatii. Ei enempää, ei vähempää. Kunkin äänen aikana vibraton laajuuden tulisi olla oikeassa suhteessa koko musiikillisen fraasin kanssa. Vibrato, joka on jatkuva, kuulostaa yksitoikkoiselta ja tarkoituksettomalta. Vibratoa tulisi käyttää harkitusti – ei jokaisella äänellä! Ja silloin kun vibratoa käyttää, tulisi sen intensiteettiä vaihdella kokoajan. —" (Applebaumin 1972, 14 mukaan. Vapaa suomennos.)

Äänitettyäni omaa soittoani aloin pohtimaan omaa vibraton käyttöäni, ja sitä kuinka se vaikuttaa soittooni. Musiikkipedagogina haluan kehittää vibraton käyttöäni ja kyetä paremmin havaitsemaan soitossani olevia maneeereita, jotta voin tulevaisuudessa ammattimaisemmin viedä osaamistani eteenpäin oppilailleeni. Huomasin, että vibratoharjoitusten pariin voi palata soiton missä tahansa vaiheessa, niiden avulla pyrkiä eroon maneeereista ja siten nostaa musiikinilmaisukykyä korkeammalle tasolle.

Työn tavoitteena oli löytää harjoituksia, joiden avulla voisin päästä eroon tavastani soittaa jatkuvaa vibratoa. Halusin myös oppia hallitsemaan paremmin rentoa hallittua

rannevibratoa ja löytää erilaisia sävyjä vibratonsoittoon. Luvussa kaksi kerron yleisesti vibratosta ja soinnista, luvussa kolme on lyhyt vibraton käytön historia. Luvussa neljä ja viisi havainnollistan itse ottamieni kuvien avulla valmistavia ja varsinaisia vibratoharjoituksia. Luvussa kuusi esittelen yleisimpiä ongelmia vibraton käytössä.

2 Vibrato viulunsoitossa

2.1 Mikä on vibrato?

Vibrato oli alun perin koristeena ja erityisenä tehokeinona käytetty tekniikka. Sillä tarkoitetaan äänenkorkeuden huojuttamista, ja sen tehtävänä on ilmaista soittajan musiikillisia mieltymyksiä sekä korostaa viulun soinnin kauneutta. Sitä voidaan tehdä joko jousen (oikean käden) tai vasemman käden avulla; vasemmalla kädellä joko pelkkien sormien, ranteesta lähtevän liikkeen tai koko käden avulla. Koko käden vibratolla voidaan tehdä kaikista intensiivisin ja sormivibraton avulla pehmein ilmaisu. Näiden erilaisten tekniikoiden avulla ja niitä yhdistämällä voidaan luoda erilaisia värejä ja tunnetiloja musiikkiin. (Galamin 1985, 37. Menuhin & Primrose 1976, 188.)

Vibratoa voidaan muunnella sen nopeuden, laajuuden sekä intensiteetin eli vasemman käden sormien painaltamisen voimakkuuden avulla. Korostaakseen vibratolla äänen kauneutta soittajan tulee vibraton lisäksi hallita hyvä jousikäden tekniikka, joka edistää kaunista sointia. Soittajan tulisi halutessaan pystyä myös nopeuttamaan, hidastamaan ja pysäyttämään vibrato. (Galamin 1985, 37. Menuhin & Primrose 1976, 188.)

Vaikka vibraton tulisi kuulostaa itsestään tapahtuvalta soiton osalta, se kannattaa kuitenkin opetella perinpohjin, jotta voidaan ennaltaehkäistä tahattomia jännitystä aiheuttavia tapoja. Lahjakas lapsi voi oppia vibraton itsestään, mutta myöhemmin vibratoa on hankala muunnella eri tyyleihin sopivaksi, jos on muodostunut tietty yhdenlainen tapa tehdä sitä. Tästä syystä pienille viulisteille on tärkeä alkaa opettaa vibraton alkeita jo aivan viulunsoiton alkutaipaleilla.

Jokaisen viulistin vibrato ainutlaatuinen ja persoonallinen "sormenjälki", joka antaa kullekin viulistille omanlaisen sointivärin. Vibratoa merkitään musiikissa seuraavanlaisella symbolilla (nuottiviivaston yläpuolella oleva aaltomainen merkki):

Nykyään soittajat käyttävät vibratoa hyvin pitkälti omien mieltymyksiensä mukaan, mutta yleensä sen käyttö pyritään myös sovittamaan sopivaksi musiikkikappaleen

aikakauden tyylin mukaiseksi. Vibraton käytölle ei ole nykyään erityisiä sääntöjä, ja sitä saatetaan käyttää jopa jatkuvana soiton osana. Leopold Mozartin aikana tätä olisi pidetty ehdottomasti epämusikaalisena soittovirheenä. (Mozart & Knocker 1948, 203-204; Stowell 1985, 203.)

2.2 Intonaatio ja yläsävelistön merkitys vibraton käytössä

Kukin äänenkorkeus (ns. perusääni), jonka kuulemme, koostuu monesta taajuudesta eli osäänekestä, jotka vahvistavat soitettavaa perusääntä. Yhtä ääntä soittaessa on mahdollista siis saada myös muita samalla taajuudella resonoivia osääneksiä värähtelemään. Viulun ylimmällä kielellä soittaessa on mahdollista saada alempia tällöin vapaana värähteleviä kieliä resonoimaan, jos painallettava ääni on tarkasti samalla taajuudella. Jos ääni on häly eikä osu alempana vapaana olevan kielen värähtelytaajuuteen, ei vapaana oleva kieli tällöin tietenkään värähtele. Tästä syystä myös viulun viritys on tärkeää, vaikka soittaja ei käyttäisikään vapaita kieliä soitossa.

Vibraton tulisi olla laajuudeltaan sellainen, joka ei häiritse, vaan pikemminkin vahvistaa kuultavan perusäänen yläsävelten värähtelyä. Toisin sanoen sen laajuuden tulisi olla niin kapea, että vain soitettavan äänen yläsävelistö värähtele. Jos vibrato on liian lavea, myös ylä- ja alapuolella lähinnä olevien perusäänien yläsävelsarjat sekoittuvat värähtelyyn ja syntyy hälyääniä. Silloin sointi ei ole niin kirkas eikä värähtely niin voimakas kuin silloin, kun ainoastaan tarkoituksena soitettavan perusäänen yläsävelet värähtelisivät. (Jansson 1971, 1-7.)

3 Vibraton historiaa länsimaisessa taidemusiikissa

Viulumusiikista tiedetään jonkin verran 1500-luvulta saakka. Silloin vibratoa käytettiin vain silloin tällöin vahvistamaan ilmaisua, useimmiten korostamaan äänen erityistä suloisuutta tai surullisuutta. Se oli pikemmin koriste pitkillä äänillä, eikä sitä koskaan käytetty jatkuvasti kuten nykyään. Vibraton käyttöön liittyi yleensä samanaikaisesti jousikädellä tehtävä vibrato, jossa jousen intensiteettiä kielellä vaihdellaan aaltoliikkeen tavoin. (Boyden 1990, 91.)

1600-luvulla vibrato oli yhä yksittäisenä koristeena käytetty elementti. Se oli tehokeino, jonka yhteydessä myös äänenvomakkuutta saatettiin huomattavasti nostaa (it. *mesa di voce*). Vibratoa ei käytetty tanssimusiikissa, koska se ei sopinut sen ajan soittotyyliin ja olisi ollut vaikea toteuttaa soittoasennon takia. Viulua pidettiin rinnalla ilman olkatukea eikä olkapäällä kuten nykyään. Vibraton tekeminen nopeassa musiikissa olisi ollut hyvin vaivalloista. (Boyden 1990, 177-178.)

1700-luvulla vibratoa käytettiin kahdella eri tavalla: joko yksi sormi tai kaksi sormea pohjassa. Kahden sormen vibratossa vibratosormen takana oleva sormi teki voimakasta vibreerausta, mutta pääsäveltä soittava sormi oli aika passiivinen. Liike tehtiin sormilla ja ranteella. (Boyden 1990, 287-288. Stowell 1992, 130-131.)

Leopold Mozartin (1756) mukaan vibratoa on kolmenlaista: hidas, nopeutuva ja nopea. Spohr (1832) mainitsee neljä erilaista tapaa käyttää vibratoa: nopea, terävästi aksentoiduille äänille; hidas, pitkillä äänillä kiihkeissä melodiajaksoissa; nopeutuva voimistuviin ääniin ja hidastuva hiljeneviin ääniin. Vibraton sävelkorkeuden vaihtelun ei tulisi Baillot'n (1834) mukaan olla kovin laaja, tuskin korvalla havaittava. Hän määrittelee erilaiset vibratotyylit seuraavasti: jousen paineen vaihtelun aiheuttama aaltoliike, tavallinen vasemman käden vibrato ja kahden edellä mainitun yhdistelmä. Baillot opetti myös, että ääni tulisi aloittaa ilman vibratoa, jotta sävel alkaisi tarkasti tietyllä korkeudella. (Boydenin 1990, 287-288 ja Stowellin 1992, 130-131 mukaan.)

4 Valmistavia harjoituksia vibraton opetteluun

Koska vibrato tulisi kuulostaa itsestään tapahtuvalta soiton osalta, sen opetteluun tulee myös tapahtua luonnollisen rentouden kautta. Vaikka vibrato tapahtuu sormen pään liikkeessa kielellä, lähes koko käden lihakset osallistuvat siihen – siksi myös vibraton harjoittelu on tärkeää alustaa koko käden rentoutusharjoituksilla.

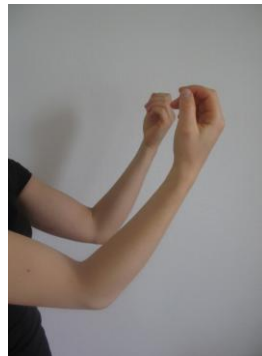
Seuraavaksi esittelen valmistavia vibratoharjoituksia, jotka on hyvä käydä läpi ennen varsinaisiin vibratoharjoituksiin siirtymistä. Kuvissa havainnollistan, miltä käden asennon olisi hyvä näyttää juuri kyseisessä harjoituksen vaiheessa. Harjoituksia voi käyttää yksittäin tai käydä ne johdonmukaisesti läpi.

Jokaisessa harjoituksessa on tärkeää, että käden perusasento säilyy. Ala-asemissa soitettaessa käden täytyy avautua viuhkamaisesti etusormesta alaspäin, jotta nelossormella voidaan soittaa vaikeuksitta.

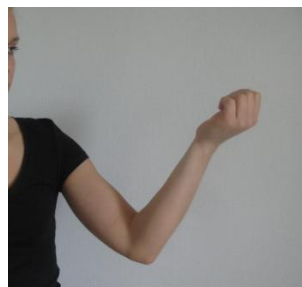
4.1 Halonkantoharjoitus

Tällä harjoituksella varmistetaan, että soittaja pystyy kannattelemaan sekä kättä että viulua mahdollisimman vähällä lihastyöllä.

1. Oppilas seisoo edessäsi kädet rennosti roikkuen sivulla ilman viulua.
2. Opettaja ottaa oppilaan ranteista sisäkautta kiinni ja heilauttaa oppilaan kädet koukkuasentoon eteen.
3. Oppilas antaa käsien roikkua opettajan käsien varassa, kunnes opettaja antaa luvan alkaa pikkuhiljaa kannatella käsiä itse.

4. Vasen käsi liu'utetaan omalle paikalleen ja opettaja lisää käden kiertoa kämmeneen saakka, oppilaan edelleen pitäen koko käden mahdollisimman rentona.

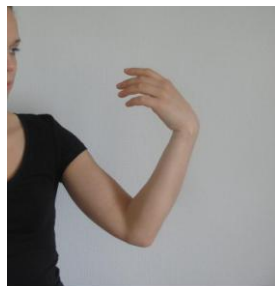
4.2 Aaltoharjoitus

Tämä harjoitus valmistaa koko käden vibratoon, ja sillä varmistetaan, että soittajan vasen käsi liikkuu vapaasti ilman jännityksiä.

1. Vasen käsi on rentona soittoasennossa ilman viulua kämmen kasvoihin päin.

2. Heiluta kättä hieman niin, että ranne alkaa heilua ikäänkuin vilkuttaisit itsellesi.

3. Lisää kyynärvarren liikettä lisää niin, että vilkutuksen sijasta liikkeestä tulee suurempi heilutus.
4. Anna myös olkavarren tulla mukaan liikkeeseen. Olkavarren liikkuesssa sivusuuntaan liikkeestä muodostuu itsestään ovaali. Vapauta kaikki käden nivelet.

4.3 Pyyhkimisharjoitus

Aaltoharjoituksesta seuraava harjoitus, mutta tehdään nyt viulun kanssa. Valmistaa myös koko käden vibratoon.

1. Vasemman käden sormet lepäävät viulun kielillä rennosti. Käsi avautuu viuhkamaisesti alaspäin etusormesta, jotta hyvä ja tarkoituksenomainen vasemmankäden soittoasento säilyy.

2. Vasemman käden sormet pyyhkivät otelautaa tai kieliä ylös ja alas niin pitkälle kuin käsi rennosti yltää. Liike lähtee olkavarresta saakka.

4.4 Kopautusharjoitus

Tämä harjoitus valmistaa rannevibratoon. Se tehdään viulun kanssa, edelleen ilman jouta. Sen avulla opitaan aktiivinen liike ja sitä seuraava rentoutus, jota tarvitaan vibraton käytössä.

1. Vasemman käden kämmen lepää viulun koppaa vasten, peukalo kaulaa ja kopan saumaa vasten nojaten ikäänkuin yläasemissa soitettaessa.

2. Kopauta koko kämmenen liikkeellä viulun kopan vasenta puolta otelaudan ylitse kaikilla sormilla esimerkiksi neljän kopautuksen ryhmissä. Sormet ovat passiivisina ja seuraavat vain kämmenen liikettä.

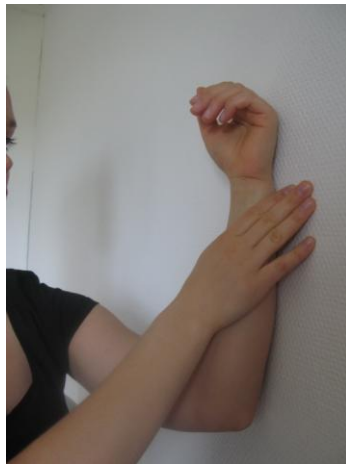
3. Keksi erilaisia rytmejä kopautussarjoiksi.
4. Tee kopautussarjat seuraavaksi kolmossormella. Seuraavaksi kakkossormella, sitten nelossormella ja viimeiseksi ykkössormella.

4.5 Viikutusharjoitus

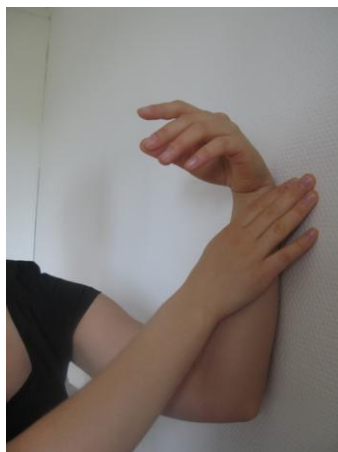
Tämä harjoitus valmistaa rannevibraton käyttöön. Harjoitus aktivoi käyttämään pienempiä lihaksia, joita tarvitaan rannevibraton käytössä.

A) Harjoitus ilman viulua, ranteen liike itseen päin.

1. Seiso vasen kyynärvarsi seinää vasten ja tue sitä oikealla kädellä.

2. Viikuta ranteella muiden käden lihasten ollessa rentona ja käden levätessä seinää vasten.

B) Harjoitus viulun kanssa, ranteen liike itsestä poispäin.

1. Vasen käsi lepää soittoasennossa viulun koppaa vasten.

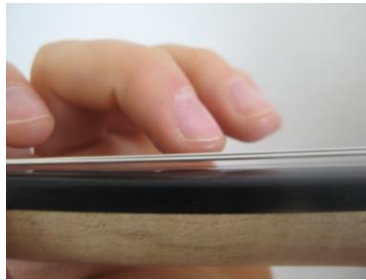
2. Harjoituksessa sormet pyyhkivät otelautaa ja kieliä kuten "pyyhkimisharjoituksessa" (3.3) mutta viulunkaulaa alaspäin itsesä poispäin.

4.6 Painallusharjoitus

Tässä harjoituksessa opitaan pehmeä painallustekniikka, mikä on tärkeä jo ennen vibraton opettelua. Käsi valmistetaan tulevia, varsinaisia vibratoharjoituksia varten. Tee harjoitus ensin ilman joustaa ja sitten jousen kanssa.

1. Lähtöasennossa kakkossormi lepää kielen pinnalla.

2. Tee pehmeitä painalluksia sormella niin että sormi painaltaa kielen lisäksi otelautaan saakka.

3. Tee harjoitus esimerkiksi neljän, viiden ja kuuden sykäyksen ryhmissä.
4. Käy sitten harjoituksella kaikki sormet läpi.
5. Tee harjoitus lopuksi niin, että aloitat ykkössormella ja jätät sen pohjaan samalla kuin painallat kakkossormella. Kun kaikki sormet ovat pohjassa, käänny takaisinpäin ja jatka nelossormesta kolmos- ja kakkossormen kautta ykkössormeen saakka takaisin.

4.7 Tahmatassuharjoitus

Aktivoi ja vahvistaa pieniä sormen lihaksia. (Flesch 1997, 215-217. Menuhin 1971, 109-114. Menuhin 1991, 29-31; 53-54. Rolland 1974, 154-154.):

1. Vasen käsi on tarkoituksenomaisessa soittoasennossa, niin että käsi avautuu viuhkamaisesti alaspäin, kakkossormi noin puolivälissä viulun kaulaa otelaudalla.

2. Paina sormeja kevyesti alaspäin peukalon tukiessa alapuolelta kuten edellisessäkin harjoituksessa. Sormet pysyvät pehmeinä ja pyöreinä harjoituksen ajan.
3. Yritä nyt vetää kyynärvarrella kättä viulun kaulaa pitkin itsestä pois päin, kakkossormen ja peukalon jarruttaessa, ranteen johtaessa liikettä.

4. Anna peukalon ja keskisormen venyä aivan suoraksi asti, ja vaihda sitten suuntaa vetämällä kyynärvarrtta nyt itseesi ja viulun koppaan päin.
5. Tee harjoitus kaikkien sormien kanssa. Kiinnitä huomiota myös kaulan vapauteen: anna pään levätä rennosti leukatuella.

5 Miten vibrato tehdään?

5.1 Yleistä huomioitavaa

Kaikkien liikkeiden viulunsoitossa - asemanvaihtojen, jousenvaihtojen ja vibraton tulisi olla aaltoliikkeitä niin, ettei missään liikkeessä olisi teräviä kulmia tai käännöksiä. Vibrato on näistä ns. aaltoliikkeistä pienin. Tästä syystä ensin on tärkeä harjoittaa edellä mainitut valmistavat harjoitukset hyvin ennen varsinaisiin vibratoharjoituksiin siirtymistä. Vibraton soitossa kaikkien nivelten tulee olla pehmeitä ja soittajan tulee olla tietoinen käyttämästään painalluksen määrästä sormessa.

Ero laajan ja kapemman vibraton välillä syntyy, kun soittaja vaihtelee nivelten rentoutta ja käden liikkeen määrää. Rennompi ja löysempi nivel mahdollistaa suuremman ranteen ja käsivarren liikkeen, jolloin sormenpää liikkuu enemmän kielellä. Jäykemmät lihakset estävät nivelten vapaan liikkumisen, jolloin voidaan soittaa kapeampaa vibratoa. Intensiiteettiä voi vaihdella sormen painalluskulman avulla.

Vibrato jaotellaan karkeasti kolmeen eri tekniikkaan: sormivibrato, rannevibrato ja koko käden vibrato, joita tarkastelen tässä luvussa. Kuitenkin kun ammattiviulisti soittaa, voi olla vaikea määritellä mitä vibratotekniikkaa soittaja käyttää. Vibrato ei luonnollisena ilmaisukeinona ole puhtaasti yhden tekniikkalajin suoritus, vaan siinä on yleensä aina vähintään kahden vibratotekniikan elementtejä. Parhaassa vibratossa kaikki käden osat osallistuvat jollakin tavoin liikkeen muodostukseen.

Kuten kaksi sormenjälkeä näyttää erilaisilta voi myös kahden viulistin vibrato, kuulostaa hyvin erilaisilta. Siihen vaikuttavat muun muassa soittajan temperamentti sekä biologiset piirteet. Temperamentilla tarkoitetaan ihmisen yksilöllistä reagointi- ja käyttäytymistyyliä, jonka nykyään uskotaan olevan osittain periytyvä ominaisuus. Joidenkin viulistien nopein ja intensiivisin vibrato on aina hitaampi ja kömpelömpi kuin toisen – ja päinvastoin toisen viulistin on mahdoton soittaa hitaampaa vibratoa, ja saa aina kuulla soittavansa turhan intensiivisesti.

Kauniin ja muuntautumiskykyisen vibraton käyttöön tarvitaan luonnollisen ja toimivan vasemmankäden tekniikan lisäksi myös jousikäden moitteeton hallinta. Pelkän erilaisten vibratojen hallinta ei siis riitä, jousisoittimessa kummankin käden toiminta vaikuttaa kuultavaan lopputulokseen. (Menuhin 1971, 122. Menuhin 1991, 188. Rolland 1974, 162.)

5.2 Koko käden vibrato

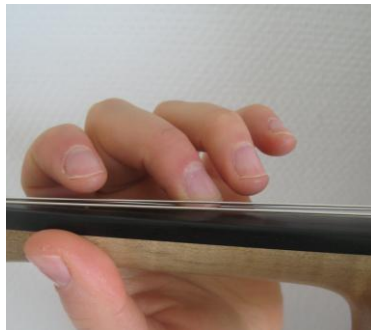
Koko käden vibratossa käytetään isoimpia käden lihaksia liikkeen lähtiessä olkavarresta ja kyynärvarresta. Ranne pidetään suhteellisen suorana. Sormet ovat myös melko passiiviset, mutta joustavat liikkeen mukana ensimmäisestä sormen nivelestä edestakaisin kuitenkin pysyen samalla paikalla otelaudalla (vrt. 3.7 Tahmatassuharjoitus). Liikkeen viedessä kättä kohti kierukkaa sormen pää taipuu pystyasennosta vaakatasoon ja sitten taas takaisin pystyyn. (Fischer 1997; 214, 219. Galamian 1985, 40.)

Harjoittele erilaisilla rytmeillä niin että käden liike lähtee ensin viulun kierukkaa kohti (itsestä poispäin) ja palaa sitten takaisin. Sormen tulee painaa tarpeeksi tukevasti kieltä, ettei koko käsi liu'u liikkeen mukana. Koko käden vibraton opettelu aivan alkuvaiheessa voidaan lukita ranne jopa hieman ulospäin kierukkaa kohti, jolloin ranne voi olla helpompi pitää paikallaan. Tästä harjoitustavasta on tärkeä ottaa taukoja useasti ja antaa ranteen liikkua, jos se luonnostaan tulee liikkeeseen mukaan. (Fischer 1997; 214, 219. Galamian 1985, 40.)

5.2.1 Keinumisharjoitus

Tässä harjoituksessa harjoitetaan vielä erityisesti sormen ensimmäisen nivelen joustavuutta. Tee se ensin ilman joustaa, sitten jousen kanssa. Mitä löysempanä nivelen päästät liikkumaan, sitä suurempi vibratosta tulee. (Fischer 1997, 213-214.)

1. Vasen käsi on soittoasennossa kakkossormi A-kielellä. Laita sormi liioitellun pystyyn asentoon. Liikuta sormeä niin, että sormen "koukku" suoristuu. Palaa sitten lähtöasentoon.

2. Tee sama niin, että liikutat koko kyynärvarren avulla sormen ensimmäisen nivelen suoraksi ja sitten takaisin. Kokeile pientä ja suurempaa käden liikettä.
3. Jatka samaan tapaan: suorista – koukista – suorista – koukista.
4. Kokeile sitten jousen kanssa sama harjoitus, jos edelliset vaiheet sujuvat ongelmitta ilman joustaa!

5.2.2 Harjoitus lepoasennossa, kaikki sormet kielellä (Rolland 1974, 157.)

1. Ota viulu lepoasentoon oikeaan kainaloon.
2. Aseta vasen käsi kuvitteelliseen soittoasentoon kaikki sormet kielille (tässä harjoitusvaiheessa voit antaa sormien vain levätä millä paikalla tahansa).

3. Yritä liikuttaa koko kättä niin, että ranne pysyy paikallaan ja sormien ensimmäiset nivelet joustavat liikkeen mukana.

4. Jatka samalla tavoin, mutta valitse yksi sormi kerrallaan jolla vibreeraat.

5.2.3 Harjoitus soittoasennossa, kaikki sormet kielellä (Rolland 1974, 157-158.)

1. Jatka kuten Harjoituksessa 2, mutta nosta viulu lepoasennosta kainalosta rinnalle, hieman ylemmäs.
2. Liikuta kättä ensin kaikki sormet kielellä (tai sattumanvaraisesti useammalla kielellä) ja sitten yksi sormi kerrallaan.
3. Nosta viulu sitten soittoasentoon leuan alle ja tee harjoitus tässä asennossa.

4. Kun harjoitus tuntuu helpolta, voit kokeilla jousen kanssa.

5.3 Rannevibrato

Kuten kopautusharjoituksessa (3.4) ja vilkutusharjoituksessa (3.5) opittiin, rannevibraton liike lähtee ranteesta. Olka- ja kyynärvarsi on kutakuinkin liikkumattomana. Sormet ovat tässäkin vibratossa passiiviset, jos ei oteta lukuun niiden tärkeää tehtävää "tahmata" kiinni samaan paikkaan ja antaa vain sormen ensimmäisen nivelen mukailla ranteen liikkeen mukana. Kopautusharjoitus ja vilkutusharjoitus ovat erinomaisia rannevibratoon valmistavia harjoituksia. (Fischer 1997, 215. Galamian 1985, 38-39. Rolland 1974, 156.)

5.3.1 Liukumisharjoitus (Fischer 1997, 215.)

Harjoitus tehdään ensin ilman jousta ja myöhemmin jousen kanssa.

1. Lähtöasennossa vasen käsi on pehmeässä soittoasennossa suurinpiirtein puolivälissä viulun kaulaa. Sormet eivät purista toisiaan tai viulun kaulaa vasten.
2. Liikuta kättä ranteesta lähtien, kynärvarren pysyessä lähes paikallaan. Sormi liikkuu kieltä pitkin ylös ja alas. Vielä tässä harjoitusvaiheessa ei ole olennaista, osuuko sormi tarkasti seuraavassa nuottikuvassa esitettyihin säveliin.

3. Tahdit 1-3: Aloita suurella liikkeellä (ykkössormella) noin neljännen ja ensimmäisen aseman välissä. Pienennä liikettä asteittain toisen ja kolmannen tahdin aikana. Anna myös peukalon olla käden liikkeessä mukana, kunnes jätät senkin paikoilleen (esimerkiksi kolmannen tai neljännen tahdin kohdalla).
4. Tahti 4: Peukalo on tässä vaiheessa jo kiinnittynyt yhteen paikkaan kielellä, eikä enää liiku käden mukana. Sormenpäkin kiinnittyy tässä vaiheessa kieleen, ja keinuu ranteen liikkeen mukana joustaen ensimmäisestä nivelestä.

5. Tahti 5: Käytä samaa käden (ranteen) liikettä kuin edellä, mutta tee nyt vielä kapeampaa vibratoliikettä. Sormenpään tai peukalon ei pitäisi enää tässä vaiheessa liukua kielellä vaan käden tulisi pysyä viimeistään tässä vaiheessa paikallaan, ainoastaan sormenpään nivelen antaessa periksi liikkeessä. Pidä silti kaikki nivelet pehmeinä, ja jatka ensimmäisien tahtien harjoittelua niin pitkään että ne tuntuvat helpoilta, jos käsi tuntuu jäykistyvän harjoituksen viimeisessä vaiheessa.

5.3.2 Nojaamisharjoitus

Tee tämäkin harjoitus ensin ilman jouta ja vasta myöhemmin jousen kanssa.

1. Aseta vasen käsi viulun kaulalle kolmanteen asemaan. Ranne nojaa kevyesti viulun koppaa vasten, mutta on kuitenkin suorassa asennossa kyynärpäästä sormiin katsottuna.
2. Laita kakkossormi A-kielelle (sävel E).

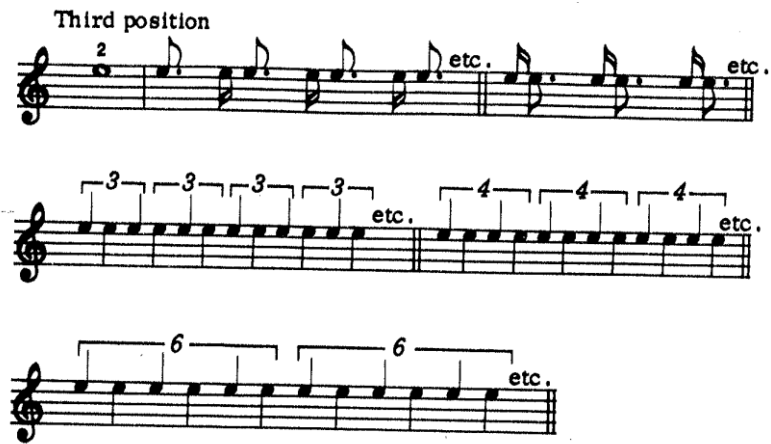

3. Anna kämmenen kallistua kierukkaa kohti niin pitkälle, että kielellä olevan sormen ensimmäinen nivel taipuu suoraksi. Sormenpää ei kuitenkaan liu'u kieltä pitkin vaan vain keinuu ja antaa myöten nivelestä.

4. Palaa sitten takaisin lähtöasentoon, jossa ranne on suorana.

5. Tee harjoitus alla olevan nuottiesimerkin mukaisissa rytmeissä tai keksi omia rytmejä harjoitteluun.

6. Voit aluksi nojata viulua seinää vasten, jos siitä tuntuu olevan apua.
7. Kun harjoitus sujuu kolmannessa asemassa, siirry viulun kaulaa pitkin alaspäin toiseen ja ensimmäiseen asemaan.
8. Tee harjoitus muillakin sormilla ja kokeile myös asemia kolmannen aseman yläpuolella.

Yläasemissa etenkin G-kielellä voi olla tarkoituksenmukaisempaa käyttää koko käden vibratoa rannevibraton sijasta, koska käsi ei oikein pysty liikkumaan enää ranteesta lähtien.

Harjoituksessa soitettava sävelkorkeus vaihtelee kevyesti E-sävelen ja matalahkon E:n välillä, koska sormenpään kulma kielellä vaihtuu. (Galamian 1985, 39-40.)

5.4 Sormivibrato

Sormivibraton alkeiden opettaminen voidaan aloittaa jo aivan viulunsoiton alkuvaiheessa; samalla opitaan pehmeä painallustekniikka, joka on tärkeä osana ennen kuin vasemman käsen sormia aletaan painaa tukevammin otelautaa vasten (ks. 3.6 Painallusharjoitus). Se kannustaa myös vasemman käden rentoon otteeseen, jonka ei koskaan pitäisi puristaa viulun kaulaa.

Sormivibratossa impulssi tulee sormesta, ja se vaatii tarkkaa hienomotoriikkaa. Joidenkin mielestä sen opettaminen pitäisikin siksi aloittaa vasta kun ranne- ja koko käden vibrato toimivat täysin hallitusti. Koko käden vibraton harjoituksessa 1 alustettiin jo sormivibratoa. Nyt olisi tarkoitus saada liikkeestä aaltomainen jatkuva liike. (Galamin 1985, 40-42; Rolland 1974; 155, 160.)

5.4.1 Kurotusharjoitus

Tämän harjoituksen avulla opitaan lisää pehmeästä vasemman käden työskentelystä.

1. Tee harjoitus alla olevan nuottiesimerkin mukaan. Tee sormen liuku ilman koko käden asemanvaihtoa niin, että peukalo ja käsi pysyy paikallaan – vain sormi käy kääntymässä seuraavassa asemassa.

2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2

3 - 3 - 3 - 3 - 3 - 3 - 3 - 3 - 3 - 3

2 - 2 3 - 3 invent many rhythms

2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2 - 2

2. Harjoittele "kääntyviä vaihtoja" myös kokosävelaskelien välillä, käytä samoja rytmejä kuin kohdassa 1.
3. Harjoittele nyt myös molli- ja duuriterssien välillä näitä sormen liukumisia. Anna ranteen ja käden liikkua mukana sen verran kuin tarvitsee. (Rolland 1974, 160.)

5.4.2 Romahdusharjoitus (Galamian 1985, 40-41.)

Sellaisissa ilmaisuvoimaisilta kuluissa joissa ei ehdi soittamaan varsinaista vibratoa, voi käyttää sormivibraton kaltaista tekniikkaa. Siinä sormet tulevat pystyssä kielelle, mutta ”romahtavat” ensimmäisestä nivelestä suoraksi kielelle tullessaan. Tekniikkaa auttaa, jos kyynärpäätä pitää melko vasemmalla, jolloin on helpompi antaa sormien pudota laiskasti ja lappeelleen. Tällä tavalla matalilla sormilla vibraton soittaminen auttaa myös saamaan muhkeamman soinnin, jos sormenpäät ovat hyvin pienet ja kapeat.

6 Vibraton ongelmia

6.1 Sävelpuhtaus

Joidenkin viulistien mielestä laaja vibrato kannustaa huomaamatta liian korkeaan intonointiin. Sormen tulisi laskeutua kielelle tarkasti oikean äänen kohdalle, jonka jälkeen vibratoliikkeen tulisi lähteä perussävelen (kuvitellun ilman vibratoa soitettavan) äänen alapuolelle ja takaisin. Ivan Galamianin mukaan korva kuulisi helpommin korkeita säveliä, jolloin sävelen kummallakin puolella soitettava vibrato saisi yleisen intonaation kuulostamaan hieman ylävireiseltä. Ylävireiseltä kuulostava soitto saattaa myös johtua joko liian laajasta tai hitaasta vibratoliikkeestä tai heikosti kielelle painalletuista sormista. (Galamian 1985, 42.)

Joidenkin toisten lähteiden mukaan kuuloaistimus vibraton kanssa soitetuista äänistä muodostuu soitettujen taajuuksien keskiarvoista. Jos soittaja soittaa siis säännöllisellä nopeudella perusäänen sekä ylä- että alapuolelle menevää vibratoa, kuulija kuulisi äänen suurinpiirtein samana kuin ilman vibratoa. (The Violin Site 2012.)

Harjoitus:

Soita A-kielen 1. sormella melko hidasta spiccatoa, käytä apuna metronomia. Vibreeraa kunkin kevyesti ilmassa tapahtuvan jousenvaihdon aikana niin, että sormi on palannut lähtöasentoon jousen osuessa taas kieleen. Tarkoituksena on saada kuulostamaan jokainen ääni samalta, ilman vibratoa soitetulta ääneltä, vaikka tosiasiallisesti jokaisen soitettun äänen välissä tehdään vibratoliike. Valitse ensin vibreeraatko ylös- vai alaspäin. Kuuntele, että äänenkorkeus on täsmälleen sama joka kerta. Seuraavaksi voit yrittää vibreerata sekä ylös- että alaspäin. (Fischer 1997, 226.)

6.2 Liikkeen tarkoituksenmukaisuus

Yksi virhe vibraton soitossa on, että vibrato näkyy visuaalisesti enemmän kuin mitä soitosta on kuultavissa. Soittajan pitäisi pyrkiä taloudelliseen sormen liikkeen käyttöön maksimaalisen efektin saavuttamiseksi. Koko käden vibratossa saattaa ranne olla suhteessa sormiin liian löysä, tai sormien niveliä ei ole harjoitettu tarpeeksi joustaviksi. Tästä syystä voi olla hyvä opetella koko käden vibrato ennen rannevibratoa, jolloin opitaan pitämään ranne melko paikallaan sormien kuitenkin joudessa liikkeen mukana. (Galamian 1985, 42. Stowell 1992, 110.)

6.3 Vibraton jatkuvuus

Kolmas vaikea seikka vibraton soitossa on soittaa vibratoa yhden sävelen alusta loppuun saakka ja jatkaa taas aivan seuraavan äänen alusta. Teknisesti äänten välissäkin täytyy vibreerata, jotta äänten vaihdoksessa ei pääse syntymään tahatonta suoraa, vibraatottoman, äänen hetkeä. Joillakin viulisteilla on tapa aloittaa jokainen ääni suorana ilman vibratoa, ja sitten varmistuttuaan äänenkorkeudesta lisäävät vibratoa. Tällaista tapaa voidaan käyttää efektinä musiikissa, mutta toistuvana tapana se on pikemminkin häiritsevää tyyliä.

Koko käden vibraton tulisi olla jatkuva aaltoliike, jossa koukistavat ja ojentavat lihakset toimivat vuorotellen. Rannevibratossa on aktiivinen impulssi ja palauttava passiivinen palautus. Jatkuvaa vibraton soittoa voivat estää jännittyneet sormet, käsivarsi tai pelkästään keskittymisen puute. Usein soittaja ei ole edes tietoinen tavastaan, ja joskus pelkkä huomauttaminen asiasta riittää. Sitä voi kuitenkin harjoitella esimerkiksi seuraavien harjoitusten avulla:

6.3.1 Viestikapulaharjoitus

Vibreeraa harjoituksessa koko ajan rauhallisella ranne- tai koko käden vibratolla. Soita ykkössormella, laske kakkossormea vähitellen kieltä kohti ja anna sen laskeutua hyvin hitaasti kielelle. Sormi lähestyy kieltä käden jokaisen eteenpäin kohdistuvan vibreerausliikkeen mukana. Koska käsi vibreeraa, myös sormi vibreeraa jo ennen kielelle tultuaan, ja jatkaa rennon sormen ansiosta luonnollisesti liikettä perille kielelle päästyään. Yritä saada useampi vibratosykyä niin, että sormi melkein osuu kieleen mutta ei aivan vielä ole perillä – siten totut tunteeseen, että vibrato jatkuu myös sillä hetkellä kun sormi ei ole aivan ylhäällä eikä aivan pohjassa.

Kun nostat sormen, tee se samoin hyvin hitaasti ja vibreeraa kokoajan. Nosta sormea vibratoliikkeen mukana niin, että jokaisella taaksepäin suuntautuvalla sykäyksellä sormi nousee hivenen kielestä. Yritä tässäkin pitkittää sormen kieleltä nostamista niin pitkään kuin mahdollista tehden sen hyvin hitaasti.

6.3.2 Dynamiikkaharjoitus (Fischer 1997, 224. Galamian 1985, 43.)

1. Aloita ääni aksentinomaisella intensiivisellä vibratolla ja anna sen sitten laantua pehmeämmäksi.
2. Soita seuraavaksi pitkiä ääniä ilman diminuendoa ja keskity vibraton jatkuvuuteen jousenvaihoissa.
3. Lopuksi soita legatossa kahta tai useampaa ääntä ja vibreeraa huolellisesti edelliseltä säveleltä seuraavalle.

6.4 Vibraton nopeuden hallitseminen

Yleensä mitä laajempi vibrato on, sitä helpompi on soittaa sitä hitaasti. Vibraton laajuutta kaventamalla voi sitä taas nopeuttaa. Kapeaa vibratoa tulee kuitenkin pystyä soittamaan hitaasti, ja laajaa vibratoa nopeasti.

Kuten edellä on opeteltu, löysä sormennivel mahdollistaa laajemman ja jäykempi nivel kapeamman vibraton. Koko käden ja kaikkien nivelten rentouteen ja jännittyneisyyten voi kiinnittää huomiota ja siten säädellä vibratoa haluamaansa suuntaan. Liian jännittyneisyyden voi purkaa erilaisilla rentoutusharjoituksilla, ja tästä syystä onkin tärkeä rakentaa vibrato ja vasemman käden tekniikka alusta lähtien niin, ettei turhia jännityksiä pääsisi syntymään. (Galamian 1985, 42.)

Vibratosta tulisi ajatella, että se on yksi pieni aaltoliike. Yksi sykäys, joka vie eteen (tai taakse) ja tuo takaisin. Kuten käsien taputtamisessa, käsiä taputetaan vain yhteen. Kädet kimpoavat itsestään takaisin lähtöasentoon. Vibraton soitossa myös yksi impulssi saa itsestään aikaan yhden keinauksen etee (tai taakse) ja takaisin. Tämän ajatuksen ja rentouden avulla voi harjoitella erilaisilla nopeuksilla ensin yhden ainoan vibratokeinahduksen hallintaa ja sitten yhdistää sykäyksiä rytmeillä erilaisiksi ryhmiä. (Fischer 1997, 221.)

6.5 Vibrato eri sormilla soittaessa

Monet viulistit kokevat vibraton soiton kakkos- ja kolmosormella kaikista helpoimmaksi. Vasemmankäden asento onkin hieman haastava ja vaatii harjoitusta. Koska reunimmaisiet sormet, ykkös- ja kakkossormi, eivät saa kuin toiselta puolelta toisen sormen tukea, on niillä hieman haastavampi usein saada kaunis tai ”mehevä” vibrato. Harjoittelun, rentouden ja kuuntelun avulla niilläkin voi saada yhtä voimakkaan vibraton kuin keskimmaisilla sormilla. Vaikka kakkos- ja kolmosormea pidetään vahvimpina sormina, myös niitä voi olla vaikea kontrolloida jos niitä ei harjoita erikseen.

Harjoitus (Fischer 1997, 226.):

- Soita vibratoa samalla sävelellä, jokaisella sormella vuorotellen. Kuuntele tarkasti, että vibratolla on mahdollisimman sama nopeus ja laajuus sekä sävelkorkeus.
- Soita vibratoa jokaisella sormella seuraavasti:
 - hidas + laaja
 - hidas + kapea
 - nopea + laaja
 - nopea + kapea

Harjoittele näitä erilaisia yhdistelmiä myös eri asemissa ja kaikilla kielillä.

7 Pohdintaa

Opinnäytetyön tekemisen aikana opin keskittymään paremmin vibraton käyttöön soiton aikana. Koen, että pystyn nyt harjoituksiin palattuani hallitsemaan paremmin vasemman käden liikkeitä ja kuuntelun kautta sopeuttamaan vibraton käytön musiikilliseen tilanteeseen sopivaksi. Vibraton opetteleminen on mielenkiintoista, koska siitä voi aina oppia lisää.

Vaikka soittamisen viime kädessä ei pitäisikään olla jokaista liikettä puntaroiva erilaisten liikkeiden sarja, on mielestäni mielenkiintoista pohtia välillä viulunsoiton perustekniikkaa. Esiintymistilanteissa ja koesoitoissa, joissa joutuu soittamaan paineen alla, voi joskus havahtua ja jopa hätääntyä, jos joku perustekniikan asioista ei ole täysin hallinnassa.

Itse olen huomannut, että harjoitustilanteessa on erityisen tärkeää keskittyä käsien rentouteen. Esiintymistilanteessa adrenaliinin vaikutuksesta lihakset jännittyvät luonnollisesti enemmän, jota itse ei välttämättä huomaa. Tämä vaikuttaa kuitenkin välittömästi painallustekniikkaan ja vibratoon, ja sitä kautta koko ilmaisu saattaa olla hieman erilainen kuin harjoitustilanteessa. Vaikka tuntemus harjoitus- ja esiintymistilanteessa on joka tapauksessa erilainen, voi kuitenkin harjoitellessa kiinnittää huomiota liikkeen onnistumiseen vaadittavan rentouden tai puristuksen määrään. Tärkeintä on kuitenkin oppia kuuntelemaan, miltä lopputulos kuulostaa, ja esiintyessäkin pyrkiä siihen erilaisista tuntoaistimuksista huolimatta.

Taitavan vasemmankäden tekniikan perusta luodaan johdonmukaisen alkeisopetuksen avulla. Kuitenkin perusharjoituksiin palaamalla, kuka tahansa voi päästä eroon erilaisista jännitystiloista ja maneerinomaisista tavoista käyttää vibratoa. Tämän opinnäytetyön harjoituksiin uudestaan palanneena koen saaneeni lisää työkaluja luonnollisemman vasemmankäden tekniikan löytämiseen ja musiikillisen ilmaisukykyäni kasvattamiseen.

Lähteet

Applebaum, Samuel & Sada 1972. The way they play. Paganiniana Publications, Inc.

Boyden, David D. 1990. The history of violin playing from its origins to 1761 and its relationship to the violin and violin music. Oxford: Oxford University Press.

Fischer, Simon 1997. Basics. London: Peters Edition Limited.

Galamian, Ivan 1985. Principles of violin playing & teaching. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Jansson, Erik 1972. Resonanser I en violins lock och botten. Stockholm: E. Olofssons Boktryckeri AB.

Menuhin, Yehudi 1991. Violin and viola. London: Kahn & Averill.

Menuhin, Yehudi 1971. Violin - Six lessons with Yehudi Menuhin. London: Whitstable Litho Ltd.

Mozart, Leopold (transl. by Editha Knocker) 1948. A treatise on the fundamental principles of violin playing. Oxford: Oxford University Press.

Rolland, Paul 1974. The teaching of action in string playing. Oregon: Boosey & Hawkes.

Stowell, Robin 1992. Violin. Cambridge: Cambridge University Press.

Stowell, Robin 1990. Violin technique and performance practice in the late eighteenth and early nineteenth century. Cambridge: Cambridge University Press.

The Violin Site 2012. Lessons. Vibrato.
[verkkodokumentti] <<http://www.theviolinsite.com>>

